

Република Србија
АПЕЛАЦИОНИ
СУД У БЕОГРАДУ
Гж 5029/24
17.4.2025. године
Београд

У ИМЕ НАРОДА

АПЕЛАЦИОНИ СУД У БЕОГРАДУ, у већу састављеном од судија Светлане Павић, председника већа, Александре Лековић и Сање Кнежевић Јојић, чланова већа, у парници тужиоца АА из ..., чији је пуномоћник Славка Бабић, адвокат из Београда, Симе Шолаје бр. 7, против тужене Републике Србије, коју заступа Државно правобранилаштво са седиштем у Београду, Косовска бр. 31, ради накнаде штете, одлучујући о жалби тужиоца изјављеној против пресуде Првог основног суда у Београду П 8935/23 од 09.05.2024. године, у седници већа одржаној дана 17.04.2025. године, донео је

ПРЕСУДУ

ПРЕИНАЧУЈЕ СЕ пресуда Првог основног суда у Београду П 8935/23 од 09.05.2024. године, у делу става првог изреке, па **СЕ ОБАВЕЗУЈЕ** тужена Република Србија да тужиоцу АА из ..., на име накнаде нематеријалне штете због претрпљених душевних болова услед повреде слободе и права личности због неоснованог лишења слободе, исплати износ од 1.398.000,00 динара, са законском затезном каматом почев од 09.05.2024. године до исплате, у року од 15 дана од дана пријема писаног отправка ове одлуке, док се у преосталом делу става првог изреке којим је одбијен тужбени захтев тужиоца за износ од још 1.398.000,00 динара, а до траженог износа од 2.796.000,00 динара са законском затезном каматом од 28.02.2023. године до исплате и захтев за исплату законске затезне камате на досуђени износ почев од 28.02.2023. године до 09.05.2024. године, жалба тужиоца одбија као неоснована и пресуда **ПОТВРЂУЈЕ**.

ПРЕИНАЧУЈЕ СЕ решење о трошковима поступка садржано у ставу другом изреке пресуде Првог основног суда у Београду П 8935/23 од 09.05.2024. године, па се обавезује тужена да тужиоцу на име накнаде трошкова парничног поступка исплати износ од 171.205,00 динара, у року од 15 дана од дана пријема писаног отправка ове одлуке.

ОБАВЕЗУЈЕ СЕ тужена да тужиоцу на име трошкова другостепеног поступка исплати износ од 89.540,00 динара, у року од 15 дана до дана пријема писаног отправка ове одлуке.

Образложење

Побијаном пресудом, ставом првим изреке, одбијен је тужбени захтев тужиоца којим је тражио да суд обавезе тужену да му на име накнаде нематеријалне штете због претрпљених душевних болова услед повреде слободe и права личности због неоснованог лишења слободe исплати износ од 2.796.000,00 динара, са законском затезном каматом од 28.02.2023. године до исплате. Ставом другим изреке пресуде обавезан је тужилац да туженој, на име накнаде трошкова парничног поступка, исплати износ од 24.750,00 динара.

Против наведене пресуде жалбу је благовремено изјавио тужилац, побијајући је у целости из свих законом прописаних разлога.

Испитујући правилност побијане пресуде сходно овлашћењима из члана 386 Закона о парничном поступку (“Сл. гласник РС”, бр. 72/11 са каснијим изменама и допунама), Апелациони суд је оценио да је жалба тужиоца основана.

У поступку доношења одлуке у потврђујућем и преиначујућем делу нису учињене битне повреде одредаба парничног поступка из члана 374 став 2 тачка 1, 2, 3, 5, 7 и 9 ЗПП, на које другостепени суд пази по службеној дужности, нити друге повреде поступка због којих би пресуда морала бити укинута.

Из чињеничног утврђења првостепеног суда и стања списима предмета произлази да је против тужиоца, као малолетног лица, пред Вишим судом у Београду, Одељење за малолетнике, вођен кривични поступак КИМ бр. 338/19, а због сумње да је извршио кривично дело убиство у покушају и саизвршилаштву из члана 113 КЗ, у вези члана 30 и 33 КЗ. У том поступку је решењем КИМ бр. 458/19 од 09.10.2019. године тужиоцу одређен притвор, у трајању од најдуже месец дана и то из разлога предвиђених одредбом чл. 211 став 1 тачке 2 и 3 ЗКП. У образложењу овог решења наведено је да су разлози за одређивање притвора постојање особитих околности које указују да ће боравком на слободи малолетник ометати поступак утицањем на сведоке, као и околности које указују да би у кратком временском периоду могао довршити покушано кривично дело. Притвор је по истом том основу тужиоцу продужаван решењима истог суда од 08.11.2019. године, 06.12.2019. године, 06.01.2020. године, 06.02.2020. године, 06.03.2020. године, 06.04.2020. године и 06.05.2020. године, све до 28.05.2020. године, када је притвор укинут и наложено је да се малолетник има одмах пустити на слободу. Овај кривични поступак поводом кога је тужилац боравио у притвору, обустављен је решењем Вишег суда у Београду, Одељење за малолетнике, КИМ бр. 338/19 од 28.02.2023. године, а поводом предлога за обуставу кривичног поступка ВЈТ-а у Београду. У образложењу овог решења наведено је да је заменик ВЈТ-а, пре почетка главног претреса предложио да суд због нецелисходности изрицања кривичних санкција обустави кривични поступак према именованом, с обзиром на то да је АА у међувремену навршио 21 годину живота, завршио образовни процес, свестан је озбиљности кривичног дела и последица, није испољавао проблеме у понашању и према њему раније нису изрицане кривичне санкције, па је поступак довољно утицао на њега да убудуће не врши кривична дела. Након обуставе поступка тужилац се обраћао Министарству правде Републике Србије са захтевом за накнаду штете поводом боравка у притвору, али у списима нема доказа о томе да је на овај захтев одговорено. У исказу датом током поступка, тужилац је навео да је лишен

слободе дана 09.10.2019. године, све до 28.05.2020. године и то због тога што је извршио кривично дело којим је нанео тешке телесне повреде другом лицу. Одмах је признао извршење кривично дела и каје се због тога што је урадио, а кривични поступак против њега је обустављен касније због нецелисходности вођења. Ухапшен је на радном месту, у кафићу у улици ... У кафић је дошло 12 полицајаца, вршен је претрес неколико сати, а у кафићу није било никога осим њега. Након тога је одведен у ПС "29 Новембар" где је испитиван и одређен му је притвор. Полицијски службеници су били максимално коректни према њему. У току притвора био је смештен у ћелији са двоје, троје у једном тренутку највише четворо људи и то је за њега било веома стресно. Било је покушаја самоубистава других притвореника, а он је једном спасио живот. Његовој породици је било тешко, он се осећао осрамоћеним због тога што је урадио и зато што се налази у притвору. Смршао је петнаестак килограма и од тада због стреса не може да се угоји, нити да нађе девојку, а било му је тешко и да се поново запосли. Изгубио је неке пријатеље и све то је утицало и на његову породицу. Стреховао је за своју безбедност током боравка у притвору, био је један догађај када га је практично без разлога напао алжирац који је извадио на њега жилет. Стреховао је и за безбедност мајке и сестре јер се плашио неке врсте крвне освете али на срећу њима се ништа није десило. Током периода епидемије короне нису биле дозвољене посете у притвору ни породице ни адвоката. Након што је пуштен на слободу после неког времена се поново запослио и живот је кренуо даље. Ни пре ни после овог догађаја никад није кривично одговарао, нити учинио иједно кривично дело. Његов отац је у исто време био у притвору 19 месеци, а он је касније осуђен јер је у питању саизвршилаштво. Нема доказа о тужиочевој ранијој осуђиваности.

Полазећи од овако утврђеног чињеничног стања, а применом одредби чл. 584 Законика о кривичном поступку и чл. 200 Закона о облигационим односима, првостепени суд је закључио да тужбени захтев тужиоца није основан. По становишту првостепеног суда, тужилац се може сматрати лицем неосновано лишеним слободе у смислу одредбе чл. 584 став 1 тачка 1 ЗКП, с обзиром на то да је боравио у притвору у периоду од 09.10.2019. године до 28.05.2020. године (233 дана), а кривични поступак је обустављен. Међутим, по мишљењу првостепеног суда, тужилац не може остварити право на накнаду претрпљене нематеријалне штете услед притварања, јер околности конкретног случаја то не оправдавају и тражена накнада не би била правична. Ово са разлога што је тужилац у датом исказу навео да признаје извршење радње које је Кривичним закоником предвиђено као кривично дело и да се каје због тога што је урадио. Стога парнични суд оцењује да понашање тужиоца није било морално прихватљиво, те да та околност случаја чини неоправданим досуђивање накнаде штете коју је претрпео неоснованим лишењем слободе. Усвајањем тужбеног захтева би било злоупотребљено право на накнаду штете, а досуђена накнада не би имала карактер правичне, јер је са општег друштвеног аспекта неприхватљиво досуђивање новчане накнаде лицу које је признало извршење кривичног дела и које је свесно друштвене неприхватљивости својих радњи. Ценећи правичност, као моралну категорију са општег друштвеног аспекта, парнични суд је закључио да околности случаја не оправдавају досуђивање накнаде тужиоцу, јер би то било неспојиво са природом и друштвеном сврхом прописане накнаде и представљало би њену злоупотребу. Овакав закључак суда не дира у право тужиоца да се сматра невиним, већ се односи само на истакнути грађанско-правни захтев тужиоца, те је одлучено као у изреци пресуде. Одлуку о трошковима поступка суд је донео применом одредби чланова 150, 153, 154 и

163 ЗПП, имајући у виду успех странака у спору, и важећу АТ.

Међутим, по становишту Апелационог суда, оваква одлука првостепеног суда се не може прихватити као правилна, јер је на потпуно и правилно утврђено чињенично стање погрешно примењено материјално право, а на шта се основано указује жалбом тужиоца.

Наиме неповредивост човекове слободе представља једно од темељних уставних начела, те је Устав Републике Србије, у члану 35. став 1. одредио да свако ко је без основа или незаконито лишен слободе, притворен или осуђен за кажњиво дело има право на рехабилитацију, накнаду штете од Републике Србије и друга права утврђена законом.

Право на слободу гарантује се и низом међународних правних докумената – чл. 3. Опште декларације о правима човека од 10. децембра 1948. године, којом је установљено да свако има право на живот, слободу и личну сигурност, затим Међународни пакт о грађанским и политичким правима од 16. децембра 1966. године, који у у члану 9. тачка 5. прописује да свако ко је био жртва незаконитог хапшења или притварања има право на компензацију, као и Европска конвенција за заштиту људских права и основних слобода од 04. новембра 1950. године, која у члану 5. гарантује право на слободу и безбедност личности, а у ставу 5. истог члана прописује да свако ко је био ухапшен или лишен слободе у супротности са одредбама овог члана има утуживо право на накнаду.

Такође, одредбом чл. 584 Законика у кривичном поступку (“Сл. Гласник РС”, бр. 72/11 са каснијим изменама и допунама) који је био на правној снази у време вођења кривичног поступка против тужиоца, прописано је да се неосновано лишеним слободе сматра, између осталих, лице које је било лишено слободе, а није дошло до покретања поступка или је правноснажним решењем поступак обустављен или је оптужба одбијена или је поступак правноснажно окончан одбијајућем или ослобађајућом пресудом. Даље је прописано да накнада штете не припада лицу које је својим недозвољеним поступцима проузроковало лишење слободе.

Следом изнетог, право на накнаду штете због неоснованог лишења слободе је специфично право које гарантује заштиту права на слободу као личног права човека које Устав и закони јамче грађанину, а које би без примене ове мере остало без практичног значаја. Ово нарочито имајући у виду да је кривични поступак подручје у коме држава у највећој мери испољава атрибут силе према појединцу и најподложнија је за повреду права човека. Наиме, уставно начело да слободе и права могу бити ограничени само у сврхе које Устав допушта и то само у обиму неопходном да се уставна сврха ограничења задовољи у демократском друштву, доводи до дужности државе да обезбеди очување слобода и права које су прокламоване уставом. Такође, и сви други цитирани акти међународног права и домаћег законодавства упућују на то да је право на накнаду штете због неоснованог лишења слободе посебан правни институт, специфичан по томе што држава накнађује штету коју је неко лице претрпело неоснованим лишењем слободе независно од тога да ли је то последица грешке неког државног органа, а једино недозвољеним понашањем оштећеног се ограничава његово право на накнаду штете, при чему се недозвољеност његовог поступања процењује у

односу на само лишење слободе, а не на свеукупни кривични поступак.

Сходно наведеном, право на накнаду штете не зависи од тога да ли је притвор био одређен законито или незаконито, већ само од исхода поступка поводом кога је лице боравило у притвору, што значи да оштећени има право на накнаду штете ако је кривични поступак окончан на један од наведених начина, чак и ако је притвор био законито одређен, уколико није испуњена негативна претпоставка која искључује право на накнаду штете, што је случај онда када је лице својим недозвољеним понашањем проузроковало лишење слободе. Из наведеног произилази да уколико нема недозвољеног поступања чије постојање искључује право тог лица на накнаду штете, једини правно релевантан услов је да се лишење слободе у крајњем исходу поступка покаже неоснованим и да је због тога наступила штета, јер је у суштини ове установе да држава има обавезу да накнади штету кад је до неоснованог лишења слободе дошло радњом трећег лица или случајно, при чему, као што је речено, није одлучно да ли је то последица нечије кривице.

Стога се основано жалбом тужиоца указује да чињеница да је он у парничном поступку признао извршење радње које би се могле подвести под кривично дело које му је стављено на терет, не доводи нужно до губитка права на накнаду штете поводом боравка у притвору који није оправдан правноснажном осуђујућом пресудом, те да парнични суд није надлежан да утврђује кривичну одговорност тужиоца. И по становишту Апелационог суда, сама чињеница да је тужилац у датом исказу навео да јесте нанео тешке телесне повреде другом лицу, односно да је извршио радњу кривичног дела које му је у кривичном поступку стављено на терет и да се због тога каје, нису од пресудног утицаја на његово право на накнаду штете због неоснованог лишења слободе, већ могу бити од значаја за процену обима ове накнаде.

Ово пре свега због постојања претпоставке невиности као права окривљеног, које штити свако лице коме се оптужбом ставља на терет да је извршило неко кривично дело. Ово право је специфично по томе што одрицање од тог права не производи правно дејство, јер чак и у случају да окривљени призна извршење кривичног дела, претпоставка невиности делује мимо његове воље. У конкретном случају, то значи да парнични суд није овлашћен да цени да ли је тужилац за ово дело заиста био крив и да са тог аспекта разматра његово право на накнаду штете због неоснованог лишења слободе, у одсуству правноснажне осуђујуће пресуде. Наиме, чињеница да је тужилац признао извршење радњи које би се могле сматрати извршењем дела које му је стављено на терет, не доводи нужно до закључка да би он за ово кривично дело и био правноснажно осуђен, односно да би му била прописана казна затвора, а што је једина могућност да неко лице буде лишено слободе по закону. У одсуству те околности односно правноснажно осуђујуће пресуде, тужилац као лице које је било лишено слободе, а то лишење није изазвало својим радњама, има право на накнаду штете.

Такође, се не може прихватити као правилно ни становиште првостепеног суда да је неморално досудити накнаду због неосновано лишења слободе лицу које је признало извршење кривичног дела. Ово с тога што право на утврђење кривице неког лица и одређивање казне има само кривични суд пред којим се води кривични поступак против њега и то за одређено кривично дело, док се у парничном поступку одређује одговорност у ширем грађанско-правном смислу и то само у односу на оштећеног. У

конкретном случају, кривични поступак против тужиоца је обустављен због одустанка Јавног тужиоца од кривичног гоњења, па парнични суд не може утврђивати његовцу кривицу у односу на дело које му је стављано на терет и узимати његово признање као доказ кривице. Наиме, чак и у кривичном поступку, као што је већ наведено, признање извршења кривичног дела не води нужно утврђењу кривице и осуди тог лица.

Околности о којима првостепени суд говори као што је моралност поступања тужиоца и са тог становишта неоправданост досуђивања накнаде штете, не могу се прихватити као разлог за одбијање његовог захтева, имајући у виду да је кривични поступак против тужиоца обустављен управо зато што је било нецелисходно изрицање кривичних санкција према тужиоцу који је окривљен у време док је био малолетно лице. Са друге стране, чињеница да је тужилац као малолетно лице боравио у притвору у веома дугом временском периоду (233 дана), након чега је поступак обустављен, говори у прилог томе да му припада право на накнаду нематеријалне штете због боравка у притвору, а с обзиром на то да овај боравак није оправдан правноснажном осуђујућом пресудом.

Имајући у виду све наведено, Апелациони суд сматра да тужиоцу припада право на накнаду штете због неоснованог лишења слободe. Одлучне чињенице које упућују на овакав закључак су то што је тужилац као малолетно лице боравио у притвору у периоду од 09.10.2019. године до 28.05.2020. године (233 дана), а кривични поступак који је против њега вођен је окончан решењем о обустави поступка због одустанка јавног тужиоца од кривичног гоњења. Такође, из доказа изведених у првостепеном поступку не произлази закључак да је тужилац својим незаконитим поступањем узроковао лишење слободe, имајући у виду да је притвор према њему одређен из разлога прописаних одредбом члана 211 став 1 тачке 2 и 3 ЗКП, а што нису разлози за притвор који указују на недопуштене радње самог осумњиченог. Надаље, из исказа тужиоца који је навео да се током боравка у притвору осећао уплашено и несигурно, да је то за њега било веома стресно, због чега је смршао петнаестак килограма и од тада због стреса не може да се угоји, може се утврдити да је интензитет душевних болова које је трпео због неоснованог лишења слободe, био такав да оправдава досуђивање накнаде.

Имајући у виду све околности конкретног случаја, дужину трајања притвора (233 дана), те да је тужилац тешко поднео услове у којима је боравио током трајања притвора, овај суд сматра да правична накнада за све душевне патње које је тужилац претрпео услед неоснованог лишења слободe представља износ од 1.398.000,00 динара, који по схватању овог суда, представља правичну накнаду и има значај моралне сатисфакције. Приликом одлучивања о висини досуђеног износа накнаде суд је нарочито имао у виду да је тужилац у време лишења слободe и током боравка у притвору био малолетно лице, које је због година старости осетљивије и више под утицајем околности и притворских услова, али да је у исто време био и свестан своје одговорности за ситуацију у којој се нашао и за радње које је извршио, што је такође од утицаја на процену висине правичне накнаде. По оцени Апелационог суда, а применом члана 200 Закона о облигационим односима досуђивањем нижег износа накнаде штете била би обесмишљена сврха исте, те да ће тужилац досуђеним износом прибавити себи нека материјална добра, којима ће ублажити душевне болове које је трпео због неоснованог боравка у притвору. Такође, досуђивање већег износа накнаде било би

супротно природи и друштвеној сврси због које је накнада установљена, те је у том делу тужбени захтев одбијен, као неоснован.

На досуђени износ неимовинске штете тужиоцу припада и право на законску затезну камату која је, сходно одредби члана 277 ЗОО, досуђена од дана доношења првостепене пресуде, јер се накнада штете одређује према критеријумима и вредностима у време пресуђења.

Из изнетих разлога, побијана пресуда је делимично преиначена, те је применом одредби чл. 390 и 394 тачка 4 ЗПП, одлучено као у ставу првом изреке.

Како је преиначена одлука о главној ствари и одлука о трошковима је морала бити преиначена, те је тужиоцу, у складу са одредбама чл. 153, 154 и 163. ЗПП-а, признато право на трошкове за заступање од стране адвоката, а имајући увиду износ са којим је успео у спору (1.398.000,00 динара) и то: за састав тужбе у износу од 16.875,00 динара, на име заступања на два одржана рочишта у износу од по 21.375,00 динара и на име судских такси на тужбу и пресуду у износу од по 55.790,00 динара, што укупно износи 171.205,00 динара, све одмерено у складу са важећом Адвокатском тарифом и ТТ, због чега је применом одредбе члана 401 тач. 3 ЗПП, одлучено као у ставу другом изреке.

Одлуку о трошковима другостепеног поступка из става трећег изреке, овај суд је донео применом одредбе члана 165 став 1 ЗПП-а, те је ценећи успех тужиоца у поступку по жалби признао истом право на накнаду трошкова за радње предузете од стране пуномоћника из реда адвоката и то за састав жалбе у износу од 33.750,00 динара и на име судске таксе на жалбу у износу од 55.790,00 динара према важећој АТ и ТТ у време доношења другостепене одлуке.

**Председник већа-судија,
Светлана Павић, с.р.**

За тачност отправка
Управитељ писарнице
Јасмина Ђокић